

LOOPENDE RISICO'S

Nog veel meer dan in normale tijden is het onder de huidige, uit financieel oogpunt zeer bijzondere omstandigheden voor den leider van elke onderneming van het grootste belang, dat hij volledig op de hoogte is van de loopende financieele risico's, waarvan een belangrijk gedeelte wordt gevormd door de bij de clienten uitstaande vorderingen. Als regel zullen deze vorderingen blijken uit de debiteurenadministratie en zal de ondernemingsleider zich de saldijsten der debiteuren regelmatig laten voorleggen en verlangen dat deze niet alleen zullen aangeven de grootte van de vordering op iederen client afzonderlijk, maar eveneens de achterstallige bedragen en de mate van achterstalligheid daarvan. Bovendien zullen in de meeste zaken van eenigen omvang voor de clienten maximum credieten worden vastgesteld die zonder uitdrukkelijke toestemming van de leiding niet mogen worden overschreden. Blijkt dan uit de debiteurenlijsten dat de vorderingen steeds beneden deze maxima blijven en de betalingen regelmatig plaats hebben, dat zullen vele ondernemers zich voldoende veilig gevoelen. Dat dit gevoel van veiligheid echter lang niet altijd gerechtvaardigd is en het risico bij de debiteuren dikwijls veel grooter is, dan de boeken aanwijzen, blijkt uit het onderstaande:

Een fabrikant verkoopt regelmatig aan een zijner afnemers partijen goederen op conditie van betaling der facturen aan het einde van de maand, volgende op die, waarin de levering heeft plaats gehad. Eenige dagen vóór de betalingsdatum zendt de client hem steeds een briefje van ongeveer den volgenden inhoud:

„Ter voldoening van Uw vordering *f* per den ultimo van deze maand, verzoeken wij U ons ter acceptatie te willen zenden een wissel per (drie of zes maanden na de oorspronkelijke betalingsdatum) voor het bovenstaande bedrag, aan de order van de Bank te welke instelling U bereid zal vinden, dezen wissel op onze kosten te disconteerden. De benodigde zegels zullen door ons op den wissel worden gehecht.

Hoogachtend,

Ook luidt dit briefje wel als volgt:

„Hiermede verzoeken wij U ons ter voldoening van Uw vordering te willen toezenden een wissel ten bedrage van *f* per (drie of zes maanden na de oorspronkelijke betalingsdatum) welke door U is geteekend en van de noodige zegels is voorzien. Het bovengenoemde wisselbedrag is samengesteld als volgt:

Hoofdsom	<i>f</i>
Bij voor door U te plakken zegels	<i>f</i>
Totaal	<i>f</i>

U gelieve den wissel uit te schrijven aan de order van de Bank te Onmiddellijk na ontvangst van dezen wissel zullen wij dien accepteerden en zal het bedrag der hoofdsom overeenkomstig de door U te geven instructies per Postecheque- en Girodienst of per bankecheque aan U worden overgemaakt.

Wij vertrouwen dat U met deze regeling accoord zult gaan en teekenen

Hoogachtend,

De eerste maal dat de fabrikant een dergelijk schrijven ontvangt, zal hij deze betalingswijze waarschijnlijk wel eenigszins eigenaardig vinden en misschien aarzelend aan het daarin ge-

noemde verzoek voldoen, maar wanneer deze wijze van afwikkeling regel wordt, zal hij meestal zonder verder nadenken den wissel doen uitschrijven. In het eerste geval zal hij dan steeds den wissel per omgaande geaccepteerd terugontvangen. Zendt hij hem vervolgens naar de genoemde bankinstelling, dan zal deze hem het te vorderen bedrag onmiddellijk remitteren. Ook in het tweede geval zal hij na inzending van zijn wissel het door den client verschuldigde bedrag zeer spoedig ontvangen, meestal eveneens van de als houdster in den wissel genoemde bankinstelling.

Het ontvangen bedrag wordt dan als regel op de rekening van den debiteur gecrediteerd en de transactie wordt als afgewikkeld beschouwd. Volgens de boeken van den fabrikant is zijn uit hoofde van de vordering loopende risico ten aanzien van den debiteur met het betaalde bedrag verminderd. In werkelijkheid echter is dit risico nog lang niet afgelopen. Immers, blijft op den vervaldag van den wissel de client in gebreke dezen te voldoen, dan zal de houder, hetzij dit de in den wissel genoemde bank, dan wel een latere geëndosseerde is, zijn regresrecht uitoefenen en uiteindelijk op den trekker, dus op den fabrikant terugvallen. Deze laatste zal dan verplicht zijn om den houder schadeloos te stellen en maar moeten zien dat hij zijn geld terugontvangt van den in gebreke gebleven client, die dan meestal wel in zoo'n deplorabelen financieelen toestand verkeert, dat faillissementsaanvraag het eenige middel zal blijken te zijn om nog iets van de vordering te redden. De op dat moment uit de boeken blijkende loopende vordering wordt dan plotseling met het bedrag van den retourontvangen wissel verhoogd en hetzelfde zal in de daarop volgende maanden gebeuren met de dan vervallende wissels. Het zoo zorgvuldig vastgestelde maximum-crediet kan dan spoedig blijken met eenige veelvouden ervan te zijn overschreden.

Wil de fabrikant dus steeds het volledige risico kennen, dat hij bij iederen client loopt, dan zal hij daartoe bijzondere administratieve maatregelen moeten nemen en evenals bij de banken gebruikelijk is, de vorderingen waarvan de tegenwaarde is ontvangen, maar waarvan het risico nog niet is afgelopen, moeten administreeeren.

Zooals uit een nauwkeurige lezing der beide bovengenoemde brieven blijkt, geeft de tweede methode nog meer risico dan de eerste, aangezien de fabrikant daarbij den geteekenden wissel opzendt in goed vertrouwen, dat hij daarvoor geld zal ontvangen. Bovendien is dit tweede model arglistiger van samenstelling, aangezien in het eerste tenminste nog uitdrukkelijk staat vermeld, dat de bank den wissel zal disconteerden, terwijl daarvan in het tweede in het geheel niet wordt gesproken, doch zonder meer wordt medegedeeld, dat het geld zal worden overgemaakt.

Vragen wij ons af, wat de oorzaak en het doel is van deze eigenaardige in België nogal gebruikelijke betalingswijze, dan komen wij tot de volgende conclusie:

Zooals waarschijnlijk velen bekend, is het Belgische Bankwezen zeer sterk rechtstreeks geïnteresseerd bij de industrie en den mijnbouw. Niet alleen dat vele ondernemingen dezer bedrijfstakken met groote bankcredieten werken, maar meestal bezitten de financierende banken groote pakketten aandelen die hun een overwegenden invloed in het beheer dier ondernemingen geven. Bovendien worden de ter leen verstrekte gelden veelal gebruikt voor aanschaffing van duurzame productiemiddelen. Zoozeer is de kapitaalsinvesteering op langen termijn met den daaraan verbonden invloed op de leiding der ondernemingen voor deze banken een levensgewoonte geworden, dat ondernemingen, die zoo kapitaalkrachtig zijn, dat zij deze bankhulp niet noodig hebben en wier rekening courant positie meestal slechts gedurende korte perioden debetsaldi aangeeft, niettegen-

staande dikwijls groote rekeningcourant omzetten, veel incassowissels enz., door de Belgische banken niet als interessante relaties worden beschouwd.

Het gevolg van deze politiek is, dat de Belgische banken in meerdere mate dan de onze moeten omzien naar min of meer kunstmatige hulpmiddelen om liquide te blijven. Waar dus onze banken in credietovereenkomsten wel dikwijls bepalen, dat de credietnemers op verzoek van de bank promessen zullen moeten afgeven voor de door hen ter leen ontvangen gelden, doch van deze bepaling slechts zeer zelden gebruik maken, zullen de Belgische banken door de veel grootere vastlegging van hun gelden een dergelijk hulpmiddel veel meer noodig hebben om een voldoende liquiditeit te bewaren en daarom hun cliënten verplichten, betalingen aan hun leveranciers op de bovenomschreven wijze te verrichten. Immers deze oogenschijnlijk normale handelswissels zullen zij zoonodig kunnen verdisconteren en zich zoodoende liquide middelen kunnen verschaffen.

Het groote bezwaar van deze methode is echter, dat waar bij een credietpromesse de credietverleende bank zelf verlies zal lijden, wanneer de zaken van haar client verkeerd gaan, zij bij de hierboven besproken financieringswijze dit verlies zal kunnen afwentelen op den niets kwaads vermoedenden leverancier, die feitelijk de bedoeling heeft gehad om contant te verkoopen. Dit bezwaar klemt temeer, wanneer in aanmerking wordt genomen dat, zooals reeds hierboven vermeld, de credietverleende bank veelal een overheerschende positie inneemt in het beheer van de onderneming en dus feitelijk grootendeels zelf de schuld zal zijn van het aan de overige crediteuren berokkende verlies. Bovendien kan deze financieringswijze de banken er gemakkelijk toe verleiden, om aan de ondernemingen veel te groote credieten te verlenen, aangezien zij deze credieten niet alleen kunnen verstrekken met behulp van geld van anderen, maar eveneens voor risico van anderen. Weliswaar zullen deze banken uit hoofde van hun groote aandeelenbezit en de in vaste activa der ondernemingen vastgelegde credieten meestal wel voldoende voorzichtigheid betrachten en een diepgaande controle op het beheer uitoefenen, maar in tijden van groote depressie als thans, waarbij omstandigheden van buitenaf op het ondernemingsleven zulke groote invloeden uitoefenen, zullen zij op een bepaald oogenblik voor de keus kunnen komen om of nog meer geld in de onderneming te steken met een kleine kans deze daardoor te redden, of de onderneming tot liquidatie te dwingen en dus groote verliezen te lijden. Kan dan het benoedigde nieuwe geld worden verkregen van derden, terwijl tevens het risico op anderen kan worden afgewenteld, dan zal de betreffende bank wellicht vlugger tot verdere credietverleening kunnen besluiten, dan wanneer zij dat geheel uit eigen middelen en voor eigen risico zou moeten doen.

J. F. VAN DER LAAN

UIT HET BUITENLAND

Red.: W. BEIJDERWELLEN, J. E. ERDMAN,

CH. HAGEMAN en A. M. VAN RIETSCHOTEN

(Bijdragen en mededeelingen zende men aan den Secretaris der Redactie)

Burgerrechtelijke aansprakelijkheid

Gerechtelijke beslissingen ten aanzien van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid van den accountant komen niet zoo heel veel voor. De uitspraken, die er zijn, hebben daardoor een zeker recht op belangstelling. Meer nog, wanneer de uitspraak verwondering wekt en geacht moet worden in flagranten strijd te komen met de principes van het accountantsberoep. Dit geeft

mij aanleiding het onderstaande aan te halen uit de in Amerika gevallen beslissing in de zaak Ultramares Corporation versus Touche, Niven & Co., C. A. New York. De eischeres vroeg schadevergoeding van de accountants ten bedrage van haar verlies uit hoofde van de leening, die zij verstrekt had aan Stern & Co., Inc. Deze leening was door haar gegeven op grond van een door de accountants zonder voorbehoud geteekende balans van Stern & Co. Inc., welke balans achteraf frauduleus is gebleken. De aansprakelijkheid van de accountants werd in de eerste plaats geëischt op grond van hunne onachtzaamheid. Dat de accountants zich inderdaad aan onachtzaamheid hadden schuldig gemaakt, kon worden bewezen. Toen de accountants hun werkzaamheden begonnen, was het grootboek van Stern & Co. Inc. achter van April tot December 1923. Door een hunner bedienden hebben de accountants het grootboek laten bijwerken. Toen dit werk gereed was, wees de rekening Debiteuren een saldo van \$ 644.758,17 aan. Hieraan werd door den boekhouder van Stern & Co. Inc. een frauduleuze post van \$ 706.843.07 toegevoegd, alsof deze vorderingen uit de transacties van de laatste maand zouden zijn ontstaan. De accountantsbediende nam bij het opnemen van het saldo Debiteuren dezen post mede op, veronderstellende, dat hij slechts het bijwerken van het grootboek tot taak had en controle alsnog daarna zou plaats hebben. Een latere controle werd echter noch door de accountants zelf, noch door hun bediende uitgevoerd. Wanneer dat wel gebeurd was, zou gebleken zijn, dat de genoemde, frauduleuze post noch in het journaal, noch in het verkoopboek voorkwam. Het blijkt niet, dat er een Verlies- en Winstrekening tot 31 December 1923 is opgemaakt, althans, dat daarvan eenig gebruik werd gemaakt. Vergelijking van de brutowinst met in- of verkoop had de fraude in het debiteurencijfer aan het licht moeten brengen.

Dat de accountants verantwoordelijk zijn voor de eventuele onachtzaamheid van hunne bedienden is aan geen twijfel onderhevig. De accountants werden dus onachtzaam bevonden.

Desondanks kon aan eischeres geen recht tot schadevergoeding worden toegewezen, omdat tusschen haar en de accountants geen contractuele verhouding bestond. De accountants hadden hun opdracht niet van eischeres om de balans van Stern & Co. Inc. te controleren, doch van Stern & Co. Inc. zelf. Tegenover Stern & Co. Inc. hadden de accountants zich dus hoogstens te verantwoorden. Stern & Co. Inc. hadden geen gronden om de accountants aansprakelijk te stellen; schade was door hen niet geleden en anderen verantwoordelijk trachten te stellen voor de fraude van hun eigen bediende, was in elk geval uitgesloten.

Dergelijke uitspraken, toegegeven, dat zij wel zullen steunen op een juiste interpretatie van de wetten van het land, zijn schadelijk voor ons beroep. Schade-actie door derden belanghebbenden moet tegenover een accountant mogelijk zijn, tenzij men den voorkeur geeft aan strafbepalingen, die op den deskundige, die zijn werk niet naar behooren heeft verricht, moeten worden toegepast, wanneer van grove onachtzaamheid of nalatigheid blijkt. En zulks ten bate van het accountantsberoep.

In het bovengenoemde proces werd subsidair gesteld, dat de accountants oneerlijk waren geweest (guilty of fraud). Een schade-actie op dien grond behoeft n.l. geen contractuele verhouding tusschen partijen als basis. Volgens den rechter kan onachtzaamheid zoo'n omvang aannemen, dat van oneerlijkheid moet worden gesproken, n.l. dan, wanneer de accountants zelf niet waarlijk van de overtuiging konden zijn geweest, dat de door hen verrichte werkzaamheden tot de voor hun verklaring benoedigde zekerheid kon voeren. Uitspraak is over deze kwestie niet gedaan, omdat partijen het geschil op dat moment buitengerechtelijk beëindigd hebben.

Of een veroordeeling op grond van oneerlijkheid in dit geval